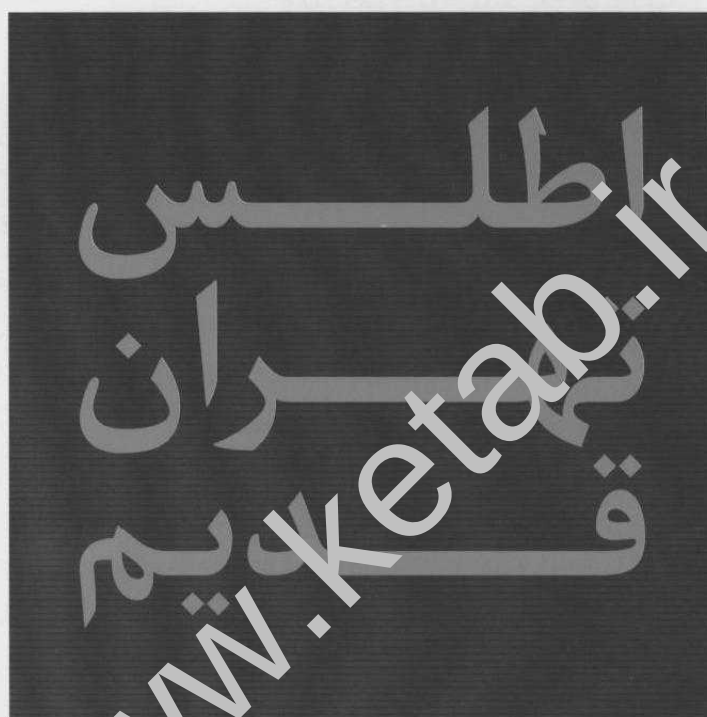

ATLAS OF OLD TEHRAN

BY REZA SHIRAZIAN

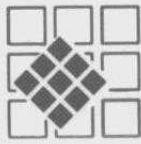
با مشارکت

سازمان جغرافیایی

سازمان نقشه‌برداری کشور

وزارت راه و شهرسازی

شهرداری تهران

شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران

سپاس از : محمدسعید ایزدی (معاون وزیر راه و شهرسازی)، علیرضا آزموده اردلان (رئیس سازمان نقشه‌برداری کشور)، عیسی علیزاده (مدیرعامل سازمان زیباسازی شهر تهران)، علی اصغر قائمی (مدیرعامل سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران)، علیرضا مختارپور (دبیرکل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور)، مهدی مدیری (رئیس سازمان جغرافیایی کشور)

با حمایت

مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی
اداره پژوهش‌های ایرانی و اسلامی

اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان تهران
خانه تهران پژوهان

رأی‌نشاناد، انجمن پژوهی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

شرکت مهندسی سومه
واحد تهران پژوهی

شرکت چاپ دایره سفید

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی

سرشناسنامه : شیرازیان، رضا، ۱۳۵۴ -

عنوان و نام پدیدآور : اطلس تهران قدیم ؛

پژوهش و نگارش : شیرازیان، رضا

مشخصات نشر : تهران : دستان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۳۹۲ ص. مصور (بخشی رنگی)، نقشه

(بخشی رنگی)، جدول: ۲۴×۳۴ س. م.

شابک : ۳ - ۰۴۷ - ۲۹۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : تهران -- نقشه‌ها

موضوع : ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق.

موضوع : ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷ ش.

موضوع : تهران -- جغرافیای تاریخی -- نقشه‌ها

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۶ الف ۹ ش / ۲۲۲۲/۲۲۵۹ G

رده بندی دیویی : ۹۱۲/۵۵۱۲۲۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۹۰۲۰۷

اطلس تهران قدیم

پژوهش و نگارش : رضا شیرازیان

با مقدمه : سیروس علایی

انتشارات دستان

فهرست اعلام : فاطمه کیهان

طرح جلد و نمایه‌ها : بابک عاطفی

ویرایش : عباس تارانتاش

صفحه‌آرایی : رضا شیرازیان

چاپ اول : ۱۳۹۴

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه

چاپ : شرکت چاپ دایره سفید

لیتوگرافی : نگارین پرتو

صحافی : حقیقت

تلفن پخش : ۸۸۸۹۱۲۰۲

نظرات و پیشنهادات : r_shirazian@yahoo.com

شابک : ۳ - ۰۴۷ - ۲۹۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 600 - 297 - 047 - 3

الگوی حفاظت پیشگیرانه

۹۴۱۱ - ۱۵ - ۰۲

کتاب راهنما

حق چاپ و نشر این کتاب متعلق به نگارنده است.

سپاس از : ابوذر ابراهیمی (رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی)، طهمز احمدپور (مدیرعامل سازمان فنی و مهندسی شهر تهران)، سید محمود دعایی (مدیر موسسه اطلاعات)، فرزاد رستمی فر (مدیرعامل شرکت سومه)، سیدرضا صالحی امیری (رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران)، مهرشاد کاظمی (رئیس اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان تهران)، سید محمد معالج (مدیرعامل شرکت چاپ دایره سفید)، سید محمدکاظم موسوی بجنوردی (رئیس مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی)، بابک نگاهداری (رئیس مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران).

اسناد جغرافیایی تهران دوران پهلوی

۱۴۴

- ۱۴۶ بلوک تهران، ۱۳۰۶ ش.
- ۱۴۷ نقشه اطراف طهران، ۱۳۰۶ ش.
- ۱۵۲ نقشه وضع و ترتیب خیابان های طهران، ۱۳۰۸ ش.
- ۱۵۳ فهرست مندرجات ۱۳۰۸ ش.
- ۱۵۸ نقشه جدید طهران، ۱۳۰۹ ش.
- ۱۵۸ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۰۹ ش.
- ۱۶۷ نقشه ایران (محدوده استانی تهران)، ۱۳۱۶ ش.
- ۱۶۸ تشکیل سازمان جغرافیایی کشور
- ۱۶۹ نقشه طهران قطعه ۶-۷، ۶-۱۳۱۵ ش.
- ۱۷۰ نقشه طرح مصوب توسعه تهران، ۱۳۱۶ ش.
- ۱۷۴ نقشه اطراف طهران، ۱۳۱۹ ش.
- ۱۷۵ نقشه نمره ۹- بلوکات اطراف طهران، حدود ۱۳۱۹ ش.
- ۱۷۷ عکس هوایی تهران، ۱۳۱۹ ش.
- ۱۸۲ نقشه راهنمای تهران و اطراف، ۱۳۲۳ ش.
- ۱۸۲ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۲۳ ش.
- ۱۹۰ نقشه راهنمای تهران، ۱۳۲۳ ش.
- ۱۹۰ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۲۳ ش.
- ۱۹۶ نقشه راهنمای تهران، ۱۳۲۷ ش.
- ۱۹۷ مجموعه نقشه ها: ۱:۱۰,۰۰۰ طهران و اطراف
- ۱۹۷ نقشه جمشیدیه، ۱۳۲۸ ش.
- ۲۰۴ نقشه شهر تهران، برزن های ده گانه، ۱۳۲۹ ش.
- ۲۰۵ راهنمای شهر تهران، ۱۳۳۰ ش.
- ۲۰۶ نقشه گردشگری اطراف تهران، ۱۳۳۱ ش.
- ۲۰۹ نقشه شهری تهران، ۱۳۳۱ ش.
- ۲۱۲ نقشه راهنمای تهران و اطراف، ۱۳۳۲ ش.
- ۲۱۲ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۳۲ ش. (اطراف)
- ۲۱۸ نقشه راهنمای تهران، ۱۳۳۲ ش.
- ۲۱۸ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۳۲ ش.
- ۲۲۸ نقشه جدید خط سیر اتوبوسرانی تهران، ۱۳۳۲ ش.
- ۲۳۰ نقشه گردشگری تهران، ۱۳۳۲ ش.
- ۲۳۲ تشکیل سازمان نقشه برداری کشور

۸ سخن حامی

۹ سرنامه دکتر سیروس علایی

۱۰ سخن نگارنده -

۱۱ گسترش تهران و اسناد جغرافیایی آن از ۱۲۰۵ تا ۱۳۵۷ ش.

اسناد جغرافیایی تهران دوران قاجار

۱۶

- ۱۸ نقشه شهر تهران پایتخت ایران، ۱۲۴۱ ق.
- ۱۹ فهرست مندرجات نقشه ۱۲۴۱ ق.
- ۲۴ نقشه شهر تهران ۱۲۶۸ ق. (برداشت قبل از ۱۲۶۱ ق.)
- ۲۶ فهرست مندرجات نقشه روسی ۱۲۶۸ ق.
- ۲۹ نقشه دارالخلافه تهران، ۱۲۶۸ ق. (برداشت قبل از ۱۲۶۳ ق.)
- ۳۳ فهرست مندرجات نقشه فارسی ۱۲۶۸ ق.
- ۳۵ نقشه اطراف تهران، ۱۲۷۴-۷۵ ق.
- ۳۵ فهرست مندرجات نقشه ۱۲۷۴-۷۵ ق.
- ۳۸ تأسیس مدرسه دارالفنون / دکتر ادوارد پولاک
- ۳۹ نقشه دارالخلافه تهران، ۱۲۷۵ ق.
- ۴۰ اعتضادالسلطنه / آگوست کارل کرشیش
- ۵۰ فهرست مندرجات نقشه ۱۲۷۵ ق.
- ۵۸ نقشه بلوکات دارالخلافه طهران، ۱۲۸۰ ق.
- ۵۹ نقشه دارالخلافه طهران و اطراف، ۱۳۰۸ ق.
- ۵۹ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۰۸ ق.
- ۶۴ نقشه شهر دارالخلافه ناصری طهران، ۱۳۰۹ ق.
- ۶۸ عبدالغفار نجم الملک
- ۹۶ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۰۹ ق.
- ۱۲۴ نقشه مختصر اطراف تهران، ۱۳۱۶ ق.
- ۱۲۵ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۱۶ ق.
- ۱۲۶ نقشه مناطق اطراف طهران، ۱۳۱۸ ق.
- ۱۲۷ نقشه بلوکات اطراف طهران، ۱۳۲۸ ق.
- ۱۳۰ عبدالرزاق بغایری
- ۱۳۱ نقشه دهات و آبادی های معروف طراف طهران، ۱۳۲۸ ق.
- ۱۳۲ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۲۸ ق.
- ۱۳۴ نقشه تهران، ۱۳۳۲ ق.
- ۱۳۴ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۳۲ ق.
- ۱۳۸ نقشه طهران، نمایش مدارس، ۱۳۰۱ ش.
- ۱۳۹ فهرست مندرجات نقشه ۱۳۰۱ ش.

پیوست ۱: نقشه‌های تهران و اطراف	۳۲۰
پیوست ۲: فهرست جامع نقشه‌ها و اسناد جغرافیایی تهران	۳۵۳
پیوست ۳: فهرست نقشه‌های ناپیدا	۳۵۶
پیوست ۴: فهرست منابع	۳۵۷
پیوست ۵: فهرست تصاویر	۳۵۸
پیوست ۶: فهرست اعلام	۳۶۳
پیوست ۷: راهنمای بهره‌برداری	۳۹۰

نقشه شهر تهران، ۱۳۳۳ش.	۲۳۳
عکس هوایی تهران، ۱۳۳۴ش.	۲۳۴
اداره اسناد و تاریخ دیپلماسی / نصرالله خان مشیرالدوله	۲۳۸
نقشه تهران، ۱۳۳۴ش.	۲۳۹
نقشه تهران به همراه نقشه اطراف تهران، ۱۳۳۴ش.	۲۴۲
عکس هوایی تهران، ۱۳۳۵ش.	۲۴۴
نقشه سراسری تهران، حدود ۱۳۳۶ش.	۲۴۸
عباس سحاب	۲۵۰
نقشه جدید و مفصل شهر تهران	۲۵۱
نقشه راهنمای تهران و حومه، ۱۳۳۸ش.	۲۵۲
نقشه کامل تهران، ۱۳۴۰ش.	۲۵۳
نقشه تهران مرکزی، ۱۳۴۰ش.	۲۵۴
نقشه تهران (اطراف)، ۱۳۴۲ش.	۲۵۵
نقشه عمومی شهر تهران، ۱۳۴۲ش.	۲۵۶
نقشه تهران بزرگ، ۱۳۴۳ش.	۲۵۷
نقشه تهران، ۱۳۴۴ش.	۲۵۸
طرح جامع تهران، ۱۳۴۶ش.	۲۵۹
راهنمای کامل تهران و حومه، حدود ۱۳۴۷ش.	۲۶۰
راهنمای مفصل تهران مرکزی، حدود ۱۳۴۷ش.	۲۶۱
فهرست مندرجات نقشه ۱۳۴۷ش.	۲۶۱
نقشه تهران بزرگ، حدود ۱۳۴۷ش.	۲۷۲
عکس هوایی تهران، ۱۳۴۸ش.	۲۷۴
نقشه توسعه تدریجی طهران، ۱۳۴۸ش.	۲۷۶
نقشه طهران و اطراف، ۱۳۴۹ش.	۲۷۷
نقشه تهران عمومی، ۱۳۵۱ش.	۲۷۸
فهرست مندرجات نقشه ۱۳۵۱ش.	۲۹۶
نقشه تهران مرکزی، ۱۳۵۲ش.	۳۰۳
اطلس فرهنگی شهر تهران، ۱۳۵۵ش.	۳۰۴
نقشه کامل و مفصل تهران، ۱۳۵۵ش.	۳۰۷
نقشه تهران مرکزی، ۱۳۵۵ش.	۳۱۰
نقشه کامل تهران مرکزی، ۱۳۵۵ش.	۳۱۱
نقشه کامل تهران مرکزی، ۱۳۵۶ش.	۳۱۴
نقشه تهران، ۱۳۵۷ش.	۳۱۵

سخن نگارنده

واژه «قدیم» صفتی نسبی است، که به میزان و سرعت تغییرات مرتبط است. بنابراین در برخی زمینه‌ها چون سکنه‌رزی کامپیوتر ممکن است واژه قدیم برای پدیده‌ای که چند روز قبل به بازار آمده به کار رود.

وقوع انقلاب در بهمن ماه ۱۳۵۷ ش. مرز آشکارایی یک حکومت قدیم و یک حکومت جدید است. این قدیم و جدید به سرعت در عرصه فضای شهری و نام خیابان‌های شهر تهران و دیگر شهرهای ایران نمایان شد. بنابراین فارغ از تغییرات کالبدی بسیار تهران در این سال‌ها می‌توان به راحتی تهران سال ۵۷ را نیز «تهران قدیم» نامید.

تهران شهر مهاجران است، اقوامی از داخل و یا خارج از مرزهای ایران امروزی به صورت گروهی و یا انفرادی با انگیزه‌های اقتصادی، سیاسی و یا فرهنگی کمی زودتر و یا دیرتر به این شهر آمده‌اند. بنابراین شهری چند فرهنگی است که فصل مشترک میان ساکنان آن تنها جغرافیا، اقلیم و فضاهای ماندگار شهری است. به این معنا که اقوام مختلف با تجربه کردن این سه عنصر به مرور تجربیات و خاطرات مشترک پیدا کرده و تهرانی شده‌اند. این اطلس بخشی از اسناد این عناصر را گردآوری، مستندنگاری و ارائه نموده است.

کتاب حاضر از محصولات طرح «الگوی حفاظت پیشگیرانه» است. تعریف و تدوین این طرح را متعاقب زلزله بم و از سال ۱۳۸۳ آغاز نمودم. نمونه‌سازی محصولات این طرح به هدف روشمند ساختن بهره‌برداری و حفاظت آثار تاریخی، طی ۱۱ سال گذشته بی‌وقفه ادامه داشته است. امیدوارم این نمونه‌الگویی برای تدوین اسناد جغرافیایی سایر شهرهای ایران باشد.

امید است از مطالعه و بررسی این کتاب لذت ببرید؛ تجربیات، خاطرات و علایق‌تان را بر اساس اسناد آن مستند سازید؛ نظرات اصلاحی و پیشنهادهای خود را برایم ارسال نموده؛ و برای تکمیل شناسایی، گردآوری و مستندسازی اسناد جغرافیایی تهران قدیم مرا یاری نمایید.

تهران / آذر ۱۳۹۴

رضا شیرازیان